

M-am născut în Belobreșka, un sat mic, sărac, dar bine înaintat și... școala am făcut clasa întâia și două luni, octombrie – noiembrie și în clasa a doua, în 1918... Și așa, în clasa a doua am și vorbit ungurește. Acuma, să zic vreo șapte opt ani, vreo zece ani, am fost la Belobreșka și am dus la școală, la biblioteca școlii niște cărți făcute de Ceda, pentru școală. Și acolo s-au adunat toți profesorii și mi-au pus întrebări. Eu mă-ntorc în stânga și n dreapta și întreb:

— Vedeți, știți câți ani sunt de când am fost eu în clasa întâia în școala aceasta?

Și de aicea îmi este postamentul, din școala aceasta. Când le spun, toți învățătorii care s-au înșirat acolo... Știți cum, după 1918, când sârbii ne-au lăsat aicea, au plecat, au venit românii, școală n-a mai fost. Noi am rămas descoperiți cu școala. Și datorită că citesc, ca scriu, că am ajuns tehnician veterinar asimilat la București, nu cu școală, asimilat. Și îmi spun, așa, nu vrei, o dată, să vii la noi, ca să-ți dăm să predai o oră la toată școala despre mersul acestei școli. Zic : cum nu, bucuros. Atuncea intră una, învățătoarea, una Ioanovici, zice:

— Știți, atuncea când v-am rugat, ați predat ora la clasa mea.

Că ea a avut de predat zootehnia. Ea, fata, nu știa. A auzit ea de zootehnia, d-apăi din ce se compune zootehnia e lucru mare. Zic:

— Dumneata să-mi spui ziua și la ce oră ai!

Am venit eu și am predat la copii. Copiii s-au interesat. Praaactic!!! Fiindcă la fiecare meserie practica este principalul. Zic, de exemplu:

— Vedeți, copii, vaca aceasta? Asta este din rasa Pinzgau!

Atunci le-am arătat pe Siementhal. Atuncea am trecut la porci și așa mai departe. Și zic:

— Copii, o să fiți oameni mari, o să mergeți la târg, o să vreți să cumpărați vacă. Cumperi vacă, vrei vacă bună la lapte! Să știi dumneata, să nu știe altul, să știi care vacă are lapte mai mult. Zic, cât simți că vaca are pielea asta, de la încheietura gâtului cât mai subțire, cu atâta are lapte mai mult.

— *Deci ați fost în clasa a doua în 1918!*

— Da.

— *La școală sârbească?*

— Sârbească, dar o fost ungurească!

— *Și din clasa a doua ce s-a întâmplat?*

— Dintr-a treia fără școală până în '23. Cinci ani am fost fără școală. Între timp n-au fost școli, nu s-a interesat nimeni. Însă oamenii din sat s-au înțeles ca copiii să-i deie undeva să învețe să scrie o scrisoare... Merg la armată, să scrie acasă scrisoare, nu să-i scrie altul, că e una dacă scrii singur, e alta dacă te rogi de altul. Și apăi a sosit un cântăreț de la biserică. A fost un străin, cine știe de unde. Sârb era. Și oamenii au adunat alimente, mai și bani și l-au ajutat și el ne-a învățat nu știu cât timp.

— *Mergeați la el acasă?*

— El locuia la școală! Că școala a fost pustie, goală... Și aici am învățat să citesc să scriu și socola: tabla înmulțirii, adunarea; necesar pentru atunci. Și acu mă servesc cu aia.

— *Mergeați în fiecare zi la școală sau...*

— Nu mai știu exact. A fost destul o dată sau de două ori la săptămână. Și am învățat. Numai ce am ieșit că am știut carte. După aia a venit primul învățător în anul '23. A fost un om, nu știu, necorect. Pe toți i-a bătut în școală când vine cineva și intervine pentru ceva. El : bup, bup, bup, cu pumnii după cap.

— *Era venit din altă parte?*

— Da, din Regat, din Vechiul Regat. Și așa el face apelul, strigă catalogul. Și atunci întreabă dacă cineva e nestrigat. E mă scol, se mai scoală unul. Cum te cheamă? Milenovici Dușan. Poți să pleci acasă, nu mai ești pentru școală! Ai trecut de doisprezece ani. Ce să fa? Îmi iau traista... Ahea am așteptat să avem învățător. Și când ieșim noi, ăia trecuți de vârstă, de doispe ani , plângem și venim acasă. Și acasă am rămas fără nici o școală.

Ș-apăi familia a fost destul de grea. Tata a fost fără o mână, mama creștea șase copii. Eu, primul, și știți ce este primul copil! Toate greutatele sunt rezemate pe el. Și la doisprezece ani am luat frânele în mână , plugul, câmpul... Am stat bine pe timpul ăla. Și așa am mers, am mers, până la șaptesprezece ani. Adică până am ajuns fecior. Atuncea m-au căsătorit.

— *V-au căsătorit sau v-ați căsătorit?*

— Ei, părinții, ca să aibă cine să lucreze. Fetele au ajuns, surorile, de măritat și știți, la sat, dacă trece fata de optesprezece ani, deja e bătrână, nu se mai mărită. Și așa am mers...

— *Și cu cine v-au însurat?*

— Cu soția actuală, Milenovici Danița. Și a mers bine prin anii '30, până la '40.

— *Ce să înțeleg prin a mers bine?*

— Tot ce am moștenit de la părinți aia am ținut, am lucrat eu. Mi-a plăcut ca să fiu fruntaș în sat. Cei mai buni cai i-am avut; am avut în câmp cele mai bune locuri, că eu am lucrat, așa tânăr cum am fost. Când am avut cincisprezece ani m-am băgat cu coasa între oameni. Apoi noi am făcut trei copii; șase, de fapt: trei trăiesc. Acu trăiesc doi: Ceda-i cel mai mic, fata-i mijlocie.

Când a venit frontul, se caută cai buni! Lasă pe ai răi, ia pe ai buni. Na, soția mea i-a șmecherit și s-a scăpat. De fapt armăsarul care a fost a fost autorizat pentru monta publică pentru trei – patru sate. Am avut un armăsar frumos, lipițan. Și așa, a scăpat cumva. S-a terminat războiul.

— Dar de ce trebuia soția dumneavoastră să scape, dumneavoastră nu erați acolo, erați în război?

— Desigur! În '44 am plecat la regiment. Acolo, în timpul ăla a venit o circulară de la minister ca fiecare comună să deie pentru școala veterinară câte un băiat, cel mai destoinic. Dar să fie mai bătrân de douăzeci și cinci de ani și până la treizeci și cinci. Eu am intrat în vârsta aia. Comuna m-a propus la școala veterinară. Și mă duc la Oravița. Acolo trei luni de zile am făcut școala. Am ieșit promovat al treilea pe județ. Și de acolo, din școală, direct la regiment.

La regiment când am ajuns e bine, dar pe front nu pot să mă duc. Nu pot, că nu am practică. Acuma trebuie să fac practica. Până la urma urmei rămâne ca să fac practica la regiment. Zece pe oraș, la Sibiu. Și aici rămân, fac eu practica. Eu la școală am ieșit bine, dacă din cincizeci eu am fost al treilea. Și am început să învăț meseria la infirmieria regimentului. Și a mers așa cum a mers și m-am gândit de multe ori... Mă uit la doctor, locotenent doctor, am avut și noroc, eu. Că nu aveau infirmier, infirmierul vechi, sergentul, a plecat pe front. Ți zice doctorul:

— Păi, să-mi spui cum spuneai că te cheamă?

Zic:

— Milenovici Dușan.

Dar el îmi spune sârbește:

— A ti, Dusane, znas na paras? Dar tu, Dusane, știi să cânti?

Știu ca să ar cu boii și să cânt cu caii! Zic:

— Eu știu și alte cântece, nu numai ăsta!

— No, bine, atuncea, rămâi aicea, cu mine, înveți meserie, atuncea!

Atuncea eu îl întreb:

— Domnul locotenent doctor, nu vă supărați, nu cumva sunteți dumneavoastră de pe-acolo, de pe lângă Timișoara?

Zice:

— Nu, eu sunt din Sibiu, dar liceul l-am făcut la Panciova.

Știa sârbește. Apăi am stat la el... A venit timpul, că așa a fost ordinul, să mă ție două luni desconcentrat. Și acasă, din nou, așteaptă ordinul. Iar, înapoi! Și așa a mers.

— Deci ați scăpat, practic, de front?

— Am scăpat de prima lovitură. Și vin acasă, iar ordin să mă duc înapoi . Deja se formase formația pentru front. Dar, în schimb, acuma nu m-a mai luat la răsărit, numa' la apus. Mi-a dat formația, divizia a treizeci și opta vânători de munte. Bun! Rămân acolo, și pregătirea se făcea în satele de lângă Sibiu și-apăi mâine – poimâine plecăm pe front. Contra nemților, acuma. Când să plecăm, hai, ne duce la vizită, să ne vadă doctorul, că mâine plecăm. Pleacă formația. Eu stau lângă cai, dar eram rău îmbrăcat și văd că vine doctorul, cel de la regiment. Horvath îl chema. Vine cu locotenentul, comandantul nostru și când se-apropie de mine se uită — eu am fost slăbuț, așa — zice:

— Măi băiete, ce-i cu calul ăsta? Mănâncă?

Dar eu îi dau răspuns cum mănâncă. Când se oprește:

— Măi, păi nu ești tu Dușan?

— Ba da, dom' doctor.

Vine la mine, îmi dă mâna, comandantul se uită. Eu prima dată am fost, am fost nou în această unitate. Când îi spune:

— Măi, tu te vaiieți că nu ai infirmier, dar ai infirmier, ai infirmier bun.

Și așa m-a pus infirmier. Am avut optzeci de cai.

Și ne duceam către nemți. Și am mers cum am mers și odată un cal a început să șchiopăteze. Atuncea am scos din rezervă altul și ăla intră în rezervă. Dar el, el a fost neamț, locotenentul. Zice către mine:

— Ce zici, ce are calul?

Zic:

— Are pereostită.

Nu, spune, că din cauza potcoavei. Și aicea, pentru asta, ne-am certat. Eu nu i-am dat dreptul ca el să pună diagnosticul. Luăm calul și mergem la infirmeria veterinară. Mergem acolo, doctorul, locotenentul: „ce are calul?” Zic: are pereostită. Apăi lui i-o fost rușine, dar i-a fost și ciudă. Și atuncea un majur neamț, ăla făcea programe cine se duce în linia întâia, pentru a scoate răniții. Și acolo e periculos. Că dai de un nebun și nu te întreabă de Crucea Roșie. Adică noi aveam crucea albastră. Și trage. Și neamțul ăla mă pune mereu ca brigadier, ca să scot răniții. Și locotenentul de la aprovizionare a observat. Un timișorean, Radu l-a chemat. Nu mai știu cum. Și întreabă pe unul:

— Măi, spune, ce fel de om e sârbul?

Zice:

— Foarte corect.

Zice:

— Măi, dă-mi pe omul ăla la aprovizionare. Pentru că, zice, Ernst — așa-l chema pe majur — Ernst îl omoară. Îl duce zilnic la linia întâia.

Așa a și fost. Mî cheamă pe mine dacă vreau să mă mut.

— Vreau, dom' ofițer.

Mi-a dat căruța cu cele mai principale alimente: marmelada, bomboane, salam, tot felul de... Pentru răniți. Eu iarna cu patru pături am fost acoperit de am dormit pe marfa mea. Și locotenentul Radu a fost foarte mulțumit. Zice:

— Măi Dușane, tot ce ai în căruță, poți să mănânci! Numai să nu împarți fără cupon.

Într-o zi, era în '45 primăvara, o zi frumoasă, eu stau în căruță și mănânc. Pâine tai și mănânc nu știu cu ce. Vine locotenentul. Când vine:

— Ce faci, măi?

— Apăi mănânc, dom'locotenent!

Zice:

— Măi, îmi dai și mie puțin?

Zic:

— Da, pe cuponul de la domnul locotenent Radu.

Dar el:

— Da, așa?

Zic:

— Așa.

Și așa am mers până s-a terminat războiul. Am ajuns până n Cehoslovacia. Ultimul punct a fost Nemețki Brod. Acolo încă două săptămâni n-au vrut să cedeze nemții. Ei numai au distrus armament și încet, s-au retras. Și așa, în '45, în 28 august am ajuns acasă, descocentrat. Și atunci aici am stat anul '45. În anul '46 m-au angajat la comună ca agent veterinar. Eu am lucrat și am avut niște medici foarte cinstiți șefi; oameni tineri da, bineînțeles, cu facultate. Am avut pe doctorul Radici, el a fost din Timișoara, nu știu dacă mai trăiește. Am avut mulți, mulți șefi. Am lucrat la Belobreșka șaptesprezece ani. Am ajuns, de la agent, practician veterinar. După aia, în anul '80 sau '82, la București am fost asimilat pentru tehnician veterinar. Și acuma am diplomă de tehnician maestru. Și am lucrat tot ce face un medic. Eu, dintre toți tehnicienii am avut acest drept, să lucrez toate lucrările. Am vindecat caii de ochi, am vindecat de tuberculoză, de febră aftoasă. Toate lucrările le-am lucra. Cum a spus doctorul Radici, după ce au trecut luni bune de servicii, el îmi spune:

— Dușane, până la urmă o să ajungi șef de dispensar!

Zice:

— Ce vorbești, domnu' doctor?

— Ai să vezi!

Când a trebuit, încoace, că nu am avut medici, am fost, doi ani de zile, am condus circumscripția. Lucrând la circumscripție am avut un director de Gostat, pe el l-a chemat poporul Moș Dumnezeu. A avut o mustață mare... A fost director de Gostat... El trebuia să cumpere vaci pentru Gostat. Dar aceste vaci trebuiau cumpărate cam în luna mai – iunie. — Era în '64 — '65, cam așa. — Și vine Moș Dumnezeu cu mașina la mine, la Belobreșka, vine trimis la circă de doctorul Bacovici [?] Petru, șeful raionului de la

Moldova Nouă. Țăla a cerut să-i deie o circumscripție unde sunt vaci bune și unde să aibă un doctor om de înțeles, fiindcă nu poate să plece vaca în altă parte fără aprobarea mea. Și Țăla zice:

— Uite, îți dau Belobreșka. Ai un tehnician acolo, dar o să fii servit.

Vine la mine, spune ce vrea, cum vrea. Eu mă duc la sfat și dau diu – trei lei, așa se dădea atuncea, la Țăla care bate toba ca la Belobreșka, Șușka și Dinici, mâine, cine vrea să vândă vaca să vină la punctul cutare, fie în fața gospodăriei, fie în fața Sfatului. Eu nu m-am băgat în târg, că sunt alții care se bagă-n târg ca să câștige ceva. Și în Dinici, Belobreșka, Suska nu s-a-ntâmpilat asta, că m-au cunoscut bine. Dar la Pojejena a fost at doctor veterinar. Tot nu a fost aici. Trebuia eu să-i țin locul acolo, iar la vaci care se vând. Atuncea el îmi spune așa:

— Eu îți cumpăr o vacă cu atât. Vaca e cumpărată. Dar te duci la Dușan: dacă el spune că da, e cumpărată, dacă el spune că nu, nu.

Adică: după ce a făcut târg vine la mine și eu îmi trag mâinile sus. Și jos, lângă pârâu, curgea apa. Și eu mă spăl și bag mâna în luntru și trebuie să găsesc dacă vaca este gestantă sau nu și în ce lună. Atuncea eu, de acolo, strig:

— Luna atâta!

— Da, luna atâta!

Sau:

— Nu e nimic!

Vine unul acolo jos, la pârâu:

— Măi Dușane, nu mă lăsa! Spune că e gestantă!

... ca să vândă vaca. Dar zice către mine:

— Îți dau două sute!

Atuncea două sute a fost mult!!! Că am avut salar, atuncea, de o mie de lei.

— Păi ce crezi? Eu, pentru vaca dumitale, trebuie să dau certificat de gestație, dacă e gestantă sau nu. Zic, eu semnez acolo și pun ștampila. Ce crezi, că eu, la vârsta asta, mă duc să mai mă plimb cu serviciul?

Și așa, Moș Dumnezeu a simțit acest lucru. Vine la mine:

— Măi Dușane, ce să...

Zic:

— Eu mi-s foarte mulțumit cu salariul!

Și-mi trimite zootehnistul, un inginer, ăla a venit cu două damigene de vin de Bencec, nu știu dacă cunoașteți ce vie au la Bencec. Și eu duc una la Sfat. Spun la secretară:

— Uite, o damigeană este pentru voi, pentru că voi ați făcut bilete și noaptea, nu numai în timpul serviciului. — Că a trebuit să plece cu vacile, atunci a trebuit să facă bilete, să poată să meargă. —

Cu Moș Dumnezeu m-am întâlnit după ce am venit la Timișoara. Deja am lucrat la Comtim și o dată, la primăria mare...

— *Dar de ce i se spunea Moș Dumnezeu?*

— Ei, vă spun și aia. De ce? Imediat, să termin. Când m-a văzut, eu spun:

— Domnul director...

Când s-a întors, m-a văzut, el a fost un om maaaare, m-a prins ca pe un copil în brațe, așa. Lumea se uită! Dar pe el toată Timișoara l-a cunoscut. De ce a fost el Moș Dumnezeu? Nu degeaba. Are importanță chestia asta. Zice:

— Ai să mergem aicea, la restaurantul militar!

Mergem, comandă bere, zice:

— Măi Dușane, stai liniștit! Măi, de câte ori am mâncat și am dormit eu la tine! Cât m-ai servit tu pe mine și câte vaci am cumpărat și ți-am trimis și eu o damigeană de vin care ai băut-o cu ăia de la primărie.

Zic:

— Domul director, eu am butoi de cinci sute de litri de vin, ce-mi trebuie mie!

Așa a fost Moș Dumnezeu. El, cât a fost acolo director, veneau copiii de la școala agricolă. — Și eu și acuma cunosc oamenii aceia, sunt ingineri acuma, deja bătrâni! — Copiii ăștia se trimiteau la practică la Moș Dumnezeu. Au fost vaci multe, agricultura dezvoltată și el ce spunea:

— Mă Costică — avea, acolo, un magazinier —, prima dată e la copiii ăștia: pâinea și brânza. Dă-le la băieți să mănec! Că flămând nu se lucră bine!

Odată i-am dat vaci de la Pojejena. Și mergem la gustare, la masă, la agentul. Omul avea o turmă de oi, brânză bună, roșii și mâncăm. Din vorbă, ne spune că data viitoare nu vine el, ci o să vină inginerul zootehnist. La herculane. Soția lu agentu:

— Io, domnul director, ce greutăți, că nu primești loc. — la băi, la Herculane —

Dar el spune:

— Ha, măi, tu fato, tu ai auzit că acolo există o cameră pentru miniștri?

— Păi, zice, poate că am auzit, nu știu...

— Apăi, vezi, acolo eu mân, în camera miniștrilor.

Și atuncea am descoperit că și copiii i-au spus Moș Dumnezeu. El merge pe unde miniștri merg. Dar de ce a ajuns el acolo? Și de ce a ajuns la numele ăsta? De ce în timpul când comuniștii au fost ascunși, el a ascuns pe Chivu Stoica. Chivu Stoica a fost căutat, ca să fie descoperit — Știți cum e cu politica asta! — și ăsta, fiind director la un Gostat mare, cine vine la el să caute pe Chivu Stoica?! Nimeni nu-i vine-n gând. Și l-a scăpat. Și acuma, când au venit comuniștii la putere, el s-a ridicat om mare și atuncea lumea i-a zis Moș Dumnezeu.

— Dar numele lui adevărat care era?

— L-am uitat. Îi spuneam Moș Dumnezeu. El a murit, a fost om bătrân.

Cum să vă spun... A venit anul '69 — '70. Atuncea fata a fost învățătoare aicea, în Timișoara, a fost și pedagogă la Liceul nr. 1 cincisprezece ani. Și atunci i-am întrebat pe copii:

— Măi, voi veniți înapoi la Belobreșka?

Eu la Belobreșka am stat bine, am avut pământ, am stat bine cu serviciul, eu am fost totul tot. Puteau să vină doctorii toți la mine la circă, nimeni nu a căutat pe doctor. Pe Dușan! Ei, dacă nu vrea să vie Pilat la Caiafa, atunci trebuie să vie Caiafa la Pilat. Atuncea au îmi vând casa, pământul a fost la CAP și cumpăr tot o casuță la Timișoara. Dar ca să am grădină. Și am cumpărat casa asta, cu grădină mare. Și am lucrat, m-am angajat la Cârpan. Cârpan m-a cunoscut încă din Belobreșka. Reșița nu a vrut să-mi dea transfer. El răspunde:

— El nu mai are drept la buget în anul ăsta dacă nu primește transferul.

Dar să știți că eu tot îi dau la Comtim, căci el merită. Doamnă, la Comtim știți câți porci am vaccinat eu la oră? Antifestos porcin. Opt sute de porci la oră!

— Dar cum reușeați să faceți asta?

— Cu siringă automată. Și cu patru oameni care, în continuu, din mână în mână mi-au dat porcul. Opt sute pe oră.

Am avut odată control de la București. Vine ministrul... ministrul de veterinară. Al nostru. Și cum vine, ne spune brigadierul... cu toate că eu am făcut asta înainte, cu sacrificări, lasă că să fac eu vaccinarea când vine ministrul.

— Domnul Dușan, faci?

— Lasă, fac!

Eu, când m-am băgat să fac cu automatul, mergea strună, una după alta. Opt sute de porci la oră vaccinați. Și când a intrat în hală, eu lucrez. Ministrul trece înapoi, către mine, unde eu am ținut trusa cu vaccinul. Și trusa cu vaccin a fost în gheață. Asta este elementar. Vine ministrul, desface capacul, se uită: gheață, vaccinuri, gheață... S-a întors către personal, începând de la director, doctorii, inginerii și face... Și așa, castrări... știți ce sunt castrări? La castrări, odată, hai să ne uităm la oră! Șaizeci de purcelași la oră am făcut! Unu pe minut! Și la mine nu se infectează nimic. Merge automat, repede, nu se infectează.

— *Cât ați lucrat la Comtim?*

— Păi nu am lucrat prea mult, pentru că mi-a venit șaizeci de ani. Și la șaizeci de ani am ieșit la pensie. M-am săturat și de serviciu. Păi, să vă spun. Mi-a plăcut meseria aceasta. Spune Cârpan ... Mă găsește o dată, eu sărind peste boxă la porci, căci se îmbolnăvise un porc. Vine Cârpan:

— Măi Dușane, ce faci?

Zic:

— Domnule director, nu-mi place porcul ăsta!

— Nu te mai chinui, zice, îl bagi mâine la sacrificare!

Zic:

— Nu pot, dom' director. Sunt obișnuit așa... Pentru că eu am lucrat atâți ani, șaptesprezece ani am lucrat la Belobreška, sunt oameni care au doi porci: lui, dacă îi moare unul, el rămâne sărac. Eu mi-am dat interes și aici cum mi-am dat interes de porcul ăla unul la cetățean.

Odată un caz, un caz, iar, destul de important... Eu, când am intrat în serviciu la Comtim aici au fost șase hale de creștere de tineret. Afară de maternitate. Eu am fost la „creștere tineret”. La „creștere de tineret” ce-mi dă mie Cârpan? Zice — m-a prezentat la toți inginerii, la toți doctorii —:

— Acum avem un tehnician cu mare experiență.

Și spune către Szasz, brigadierul acesta:

— Ce hală îi dai?

Zice:

— Domnul director, eu zic să îi dau hala a șasea și a cincea.

El spune:

— Măi Dușane, știi ce înseamnă hala a șasea și a cincea?

Zic:

— Nu știu.

Zice:

— Astea sunt cele mai tari! Pentru oameni tari, nu pentru oricine.

Zic:

— Nu are importanță! Nu contează.

— De la întâia până la a cincea zilnic se alege tot ce nu corespunde și se bagă la hala a cincea. De la a cincea la hala a șasea, acolo e prăpăd, acolo e moartea.

Și așa merge greu. Apăi merge cum merge. E, atunci, am fost cu tratamente și cu sacrificări. Într-o zi... Eu, acum, eu la rândul meu, de la hala a cincea, mai rău, bag la a șasea și acolo nu mai am unde. Gata. Am avut două boxe; două boxe numără o sută cincizeci de porci. Cam șaptezeci – optzeci într-o boxă. El se oprește acolo, Cârpan, că el a fost. A fost, cum să spun, a știut să conducă, a cunoscut meseria, cu toate că este inginer zootehnist. El către mine:

— Nea Dușane, uite pe astea două boxe mâine le trimiți la crematoriu!

Știi? Distruse. Eu, totdeauna, la astfel de lucruri, un minut – două... Și la examene tot așa. La București s-au mirat de mine. Eu stau un minut – două, mă gândesc și atunci încep să răspund.

— Dom' director, dacă îmi dați voie: eu aș mai încerca ceva cu ei.

Să-i dau odată la moarte... Așa, se clatină cu mine!

— Aș încerca încă ceva.

El către doctorul tehnolog îi dă semn ca el să-mi deie răspunsul. Dar el spune:

— Nea Dușane, dacă dumneata vrei, farmacia o ai la dispoziție!

Zic:

- Vă mulțumesc!
- Na spune, îți mai trebuie ceva?
- Da, zic, îmi mai trebuie.
- Ce-ți mai trebuie?

Zic:

— Furaje. La aceste două boxe să fie schimbate nu zero patru, ce mănâncă porcii la îngrășat, la creștere, ci, zic, zero unu.

Zice:

- Se aprobă. Îți mai trebuie ceva?
- Îmi mai trebuie un sac de zahăr, ca-n loc de apă să le fac ceai.
- Ți se aprobă! Îți mai trebuie ceva?

Zic:

- Îmi mai trebuie.
- Ce-ți mai trebuie?

Zic:

— Sunt doi bătrâni la hala a treia, ăia sunt peste șaptezeci de ani. Pe ăia doi bătrâni să mi-i dați mie aicea, la hala a șasea. Și de la mine să le luați pe fetele alea.

El spune:

— Păi măi Dușane, asta înțeleg să-ți dau furaje zero unu, să-ți dau zahăr. Dar, acuma, să dai fetele pentru doi șontorogi bătrâni?!

- Domnu' director, eu cu ăia fac treabă.
- Păi de ce?

— Ăștia, știți dumneavoastră că noi la ora cinci, cinci și un sfert și douăzeci, noi am terminat serviciul și plecăm. Apăi fetele astea înainte de cinci au plecat de aicea. Și eu trebuie să dau la porci să mănânce. Ele se duc, fac baie, iar bătrânii ăia, zic, stau acolo pân-la ultimul minut și fac treabă.

Zice către zootehnist:

- Ai auzit, mâine dimineață să-i trimiți la Dușan pe ăi bătrâni și iei fetele.

Când, bătrâni or venit! Dimineață îi găsesc, ei au fost bucuroși că i-am scăpat de... Ei au fost așa, aspri, tot ca să fugi. Un bătrân nu poată să fugă. Și așa am făcut eu

treaba cu ei. Și mâine zi dimineața am găsit un singur porc mort din ăia prăpădiți. La bătrâni le-am spus:

—Voi aveți ceva în plus să lucrați la mine: în loc de spălat pe ciment dimineața și seara veți face spălatul și la amiază. Atât cer și restul, când v-ați obosit, ați lucrat, tot e curat, au mâncare, au apă, puneți-vă pe sac și cineva, dacă vă întreabă, eu v-am dat vie să stați jos.

Așa am dus-o până la sfârșit. Și aceste două boxe de o sută cincizeci de porci, a venit delegatul de la Viena și a bătut ștampila pentru export. Am dat o lovitură!!! O sută cincizeci de porci dintr-o lovitură i-am scos din moarte: trebuia să îi duc la crematoriu și au plecat la export.

Ți am fost foarte văzut până am plecat la pensie. Atunci au vrut să mă bage ofițer de servicii permanent. Dar noi făceam, pe rând, fiecare... Eu am spus:

— Domnu' director, nu mă prind. De ce? Pentru că o să-mi prindă slăbiciunea. Noi ne schimbăm fiecare om zilnic și fiecare are ora lui pentru servicii. Dacă eu sunt permanent, hoții... — Noi avem hoți externi, avem și interni! — ... hoții o să-mi prindă mie ora slabă și o să-mi dea lovitura. Asta nu-i sănătos.

Și de câte ori m-am vorbit cu Cârpan:

— Măi Dușane, nu vii la noi? — că atunci era criză de carne.

Dar eu, doamnă, uite, nici astăzi, eu când găsesc de cumpărat, am luat. Unul, care mai lucra tehnician mi-aducea carne. Și iaca, s-a sfârșit. După aia am intrat în pensie și am lucrat grădina. Grădina mi-a fost de exemplu. Acuma nu e, că lucră vecinii, o lucră altul. Altă mână este... Mâna proprie este mâna proprie!

Și totul a mers bine. Știți câți ani sunt de când mănânc pensia? Păi cât este de la 72' și până acuma? Aproape treizeci de ani. Și eu când am lucrat și sub Ceaușesc și acuma, eu totdeauna am fost mulțumit. Eu cu salar am fost mulțumit: am știut să mă conduc, niciodată să nu intru în verde. Știți ce-nseamnă verde? Omul când intră în verde, când intră în criză...

— *Nenea Dușan, mi-ați povestit unde ați lucrat, ce probleme ați avut la serviciu, acasă... Dar viața asta e numai muncă, nu este și petrecere?*

— Ei, am și petrecere să vă spun, am. Eu am fost câțiva ani membru al consiliului de conducere al Consiliului Agricol Raional. Și dintre toți tehnicienii numai eu am fost

plătit de ei. Și odată mă întreabă funcționara pe ce dată să mă planifice pentru concediu. Eu spun:

— Doamnă, puneți septembrie.

Am fost anul ăsta, anul viitor, au trecut vreo trei – patru ani, eu tot septembrie.

Atuncea doamna care a fost cu problema asta zice:

— Păi, nea' Dușane, ce înseamnă asta, că dumneata fiecare an tot septembrie, tot septembrie! Unde mergi dumneata tot în septembrie?

— Păi, unde să merg? Eu pot să vă spun cum se cheamă locul ăla.

Zice:

— Cum?

— Cota lungă, hotarul Belobreșka — Zlatița.

A stat și s-a uitat la mine:

— Ce-nseamnă asta?

— Știți ce-nseamnă cota? Cota este un deal, pe la pădure... Cota Lunga...

Belobreșka — Zlatița.

— De ce, cum?

Zic:

— Doamnă, pentru mine, în septembrie, este cel mi potrivit timp ca să pregătesc lemne pentru familie. Atuncea am concediu și, când e timp frumos, și dorm în pădure. Acolo petrec, eu nu am fost la mare niciodată și nici undeva, la pădure. La pădure numai la Cota Lungă Belobreșka – Zlatița.

Și afară de asta, când am venit acasă, că nu-i timp să dorm în pădure, acasă mă așteaptă soția: a fost cutare, e bolnav porcul, la altul vaca, la ăla este oaia mușcată de viperă, de — Știți ce este viperă? — ... Apăi atunci, seara nu mă culc până nu mă duc la oamenii ăia ca să-i servesc.

Acuma s-a dat și pământul, când a venit timpul ăsta... Mi-am luat pământul. L-am luat, l-am și vândut tot la cetățeni la care le place pământul. Și le-am dat câte ceva fetei, nepoților și sunt toți mulțumiți. Și am rămas cu pensia. Nu este nu știu ce, dar, totuși, mie îmi ajunge.

— *Aș vrea, totuși, să vă întreb, înainte de război, de exemplu, când erau anumite momente mai importante, praznicul, nedeia, cum se petreceau lucrurile?*

— Păi uitați cum este... A venit Paștele: toată lumea la biserică. Atuncea nu prea era voie la biserică. Cine nu mergea, a fost bine văzut. De Paște oamenii au avut miel, la țară la Belobreška. Și restul, duminicile s-au respectat. Adică veterinară, am lucrat eu duminica totdeauna până la ora două – trei. Și după aia, gata. În rest, castrările... Atunci sunt oamenii acasă și poți să execuți această lucrare. Crăciunul s-a respectat...

— *Ce se făcea, de exemplu, la Crăciun?*

— Păi atunci am avut, de Crăciun, uica, un cumnat, mergeam de dimineață, la unul, la țuica caldă; după aia, la ălălalt, ăla ne-o așteptat: țuică caldă, cârnați afumați, fripți. Și la amiază purcelul, dar nu toată lumea tăia purcel, ori, dacă nu, pește.

— *De ce?*

— Păi, dacă se întâmplă să prindă pescarii, făceau pește, dacă nu, purcelul. Dar să știți că sârbii, ca și românii, noi știm să sărbătorim și sârbii.

La mine a fost lungă viața, nouăzeci, acuma al treilea an; dar poate că o să mă întrebați ce m-a determinat... deci m-a adus până acolo ca să trăiesc atâta. O viață lungă, deja mie mi s-a urât. Lungă viață! Dar, uitați, în viața mea nu am băut; în viața mea nu am fumat. Am fumat, de fapt, o jumătate de țigară când am avut optsprezece ani. Aia a fost prima și ultima. Și asta face mult pentru organism. Dar, în schimb, îmi plac dulciurile: eu și acuma mănânc o bomboană, o ciocolată. Prăjiturile să nu lipsească. Carnea, nu prea. Și și acuma, viață bătrână, să nu-mi lipsească mâncarea fiartă: ciorbă să fie. Asta e la mine, eu asta respect. Dar, vedeți, omul poate să aibă în el un fel de capital de bogăție. Dar știți ce e asta? Bogăția este a fi mulțumit cu ce ai și cu ce poți. Cine nu e mulțumit nici nu e sănătos. Nu spun, că omul este lacom. Cum să vă spun, ca n țăran? Omul este făcut sub forma unei greble: el greblează tot către el, încolo, niciodată. Nu vedeți câți oameni bogați sunt? Cel bogat e bogat: doamne pe bani și nu știe câți are și ce are și el e tot nemulțumit. Asta este o boală, aia nu e sănătos.

Și copiii sunt un capital. Dacă mă întreabă cineva ce ai construit, zic nu am construit nici o altă casă, dar am construit capital. Primul băiat mi-a fost economist și a fost director de bancă la Novi Sad. Al doilea, e Ceda, cum îl știți. A treia fata, învățătoare. Eu, când am dat copiii la școală, copiii au făcut carte la o școală mai grea, pentru fată e de ajuns să fie învățătoare. A vrut profesoară. Sau telefonistă era bun. Asta e pentru fete.